

Sygn. akt I UK 41/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M. F.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 stycznia 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 7 października 2014 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 7 października 2014 r. oddalił apelację M. F. od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 lutego 2012 r. odmawiającej przyznania mu renty z tytułu

niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy prowadzeniu działalności pozarolniczej.

W sprawie tej ustalono, że M. F., prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą, w dniu 27 października 2009 r. uległ wypadkowi drogowemu. W czasie prowadzenia samochodu marki Opel Frontiera nie zachował szczególnej ostrożności przy zmianie kierunku ruchu, ponieważ nie upewniając się co do możliwości wykonania skrętu w lewo, doprowadził do zderzenia z innym pojazdem uczestnika ruchu wykonywującego manewr wyprzedzania, co prowadziło do oceny jego zachowania jako rażącego niedbalstwa. W wyniku wypadku drogowego ubezpieczony doznał obrażeń ciała naruszających czynności narządów ciała na czas powyżej 7 dni. W takim stanie rzeczy ubezpieczony dochodził różnych świadczeń z ustawy wypadkowej. I tak, Sąd Rejonowy w Ł. wyrokiem z dnia 20 grudnia 2011 r., oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmawiającej mu prawa do świadczenia rehabilitacyjnego z ubezpieczenia wypadkowego. W toku tego postępowania Sąd Rejonowy ustalił, że wyłączną przyczyną wypadku było zachowanie ubezpieczonego, który naruszył przepisy dotyczące ochrony życia i zdrowia wskutek rażącego niedbalstwa. Wyrok ten został utrzymany w mocy przez Sąd drugiej instancji, który podzielił ocenę prawną Sądu pierwszej instancji w zakresie zawinionej przez ubezpieczonego przyczyny wypadku jako wyłączającej prawo do świadczenia rehabilitacyjnego z ubezpieczenia wypadkowego. W innej sprawie Sąd Rejonowy w Ł. wyrokiem z dnia 10 grudnia 2012 r., oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego odmawiającej mu prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu następstw wypadku drogowego, uznając poprzednie prawomocne orzeczenie za wiążące. Ten wyrok również został utrzymany w mocy przez Sąd drugiej instancji, który argumentował, iż kwestia ustalenia wyłącznej przyczyny wypadku wyłączającej prawo do świadczeń powypadkowych z ubezpieczenia wypadkowego została już prawomocnie i wiążąco rozstrzygnięta we wcześniejszym postępowaniu z odwołania od decyzji odmawiającej przyznania ubezpieczonemu prawa do świadczenia rehabilitacyjnego.

Kolejną decyzją z dnia 10 sierpnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił przyznania ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu wypadku przy prowadzeniu działalności pozarolniczej, uznając przedmiotowe zdarzenie za wypadek przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej, który wszakże ze względu na wyłącznie zawinioną przez ubezpieczonego przyczynę wypadku w postaci rażąco istotnego naruszenia przepisów ruchu drogowego przez ubezpieczonego wyłączał jego prawo do renty wypadkowej. W odwołaniu od decyzji ubezpieczony wniósł o jej zmianę i przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem. Sąd Okręgowy oddalił odwołanie, uznając, że odwołujący się bezsprzecznie uległ wypadkowi, jednak wyłączną przyczynę tego zdarzenia było zachowanie się ubezpieczonego, który naruszył przepisy dotyczące ochrony życia i zdrowia wskutek rażącego niedbalstwa. Sąd ten uznał się związany prawomocnymi wyrokami, w których orzeczono, że ubezpieczonemu nie przysługiwały świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego, przeto nie przysługuje mu także prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wyrok ten został zaskarżony w całości przez ubezpieczonego, który zarzucił Sądowi pierwszej instancji naruszenie przepisów postępowania w postaci: art. 365 § 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. w związku z art. 278 § k.p.c., przez nie przeprowadzenie postępowania dowodowego w kierunku wyjaśnienia przyczyny przedmiotowego wypadku w sytuacji, gdy w przedmiotowej sprawie nie występowała powaga rzeczy osądzonej. Sąd Apelacyjny uznał, że stanowisko skarżącego w kwestii niewystępowania w sprawie powagi rzeczy osądzonej jest uzasadnione, ponieważ przedmiot rozpoznania sprawy wyznacza zaskarżona decyzja organu rentowego, a zatem pomimo występowania tych samych stron co w poprzednio prawomocnie zakończonych sprawach, przedmioty sporów w tych sprawach nie były tożsame. Tym niemniej nie wpływało to na ocenę prawidłowości rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji, ponieważ sądy rozpoznające kolejny (nowy) spór pomiędzy tymi samymi stronami o inne świadczenie są związane ustaleniem, że istotna kwestia prawna kształtuje się tak samo, jak przyjęto we wcześniejszych prawomocnych wyrokach. Związanie każdym orzeczeniem sądowym oznacza zakaz dokonywania ustaleń sprzecznych z uprzednio osądzoną istotną kwestią prawną. „W szczególności powagą rzeczy osądzonej mogą być

objęte ustalenia faktyczne w takim zakresie w jakim indywidualizują sentencje jako rozstrzygnięcie o przedmiocie sporu i w jakim określają istotę danego stosunku prawnego”. W kolejnych postępowaniach pomiędzy tymi samymi stronami obowiązkiem sądów jest respektowanie okoliczności faktycznych ustalonych w sposób stanowczy we wcześniejszych orzeczeniach sądowych w zakresie istotnych kwestii prawnych przy osądzaniu kolejnego odwołania od decyzji wydanej w innej sprawie (rentowej) z ubezpieczenia wypadkowego. Ponadto w przedmiotowej sprawie Sąd pierwszej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe z zeznań świadka D. R. oraz opinii biegłego „ds. rekonstrukcji wypadku” i doszedł do przekonania o bezpodstawności i bezzasadności stanowiska ubezpieczonego, który cały czas usiłuje podważyć wiążące stanowisko, że wyłączną przyczyną wypadku drogowego było zawinione „nieprawidłowe zachowanie wnioskodawcy”. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał wiążący prejudycjalny charakter poprzednich prawomocnych orzeczeń oraz prawidłowość interpretacji i zastosowania art. 21 ust. 1 i art. 6 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 1242 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa wypadkowa).

W skardze kasacyjnej ubezpieczony zarzucił naruszenie prawa przepisów postępowania: 1/ art. 365 § 1 k.p.c. przez jego błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że Sąd pierwszej instancji był związany w przedmiotowej sprawie stanem faktycznym i dowodami uprzednio przeprowadzonymi w postępowaniach o prawo do świadczenia rehabilitacyjnego z ubezpieczenia wypadkowego oraz o prawo do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy, podczas gdy rzecz osądzona w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma charakter względny, gdyż każdą nową sprawę wyznacza kolejna decyzja, od której przysługuje odwołanie, a badaniu podlega cały zakres przedmiotu objętego decyzją w sferze faktycznej i prawnej; 2/ art. 235 § 1 k.p.c. przez „naruszenie zasady bezpośredniości wyrażające się w przeprowadzeniu postępowania dowodowego przed Sądem pierwszej instancji i dokonanie ustaleń faktycznych na podstawie opinii biegłego wydanej na potrzeby postępowania karnego, która to opinia bazuje na niepełnym materiale dowodowym, nie ma waleru opinii biegłego, a w konsekwencji uniemożliwienie stronom ustosunkowania się do

niej”. Do skargi kasacyjnej załączona została opinia biegłego sądowego z zakresu rekonstrukcji przebiegu wypadku drogowego z dnia 27 października 2009 r. wydana w sprawie prowadzonej przed Sądem Rejonowym w Z.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego oraz Sądu Okręgowego w Ł. w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, a także o rozpoznanie sprawy na rozprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie zawierała usprawiedliwionych podstaw. Odnosząc się do sformułowanego w niej zagadnienia prawnego, o którego rozstrzygnięcie na rozprawie wnioskował skarżący, Sąd Najwyższy wskazuje, że postawiony problem prawny został już wyjaśniony w judykaturze najwyższej instancji sądowej, którą akceptuje skład orzekający Sądu Najwyższego, powołanego między innymi do zapewnienia jednolitości orzecnictwa sądów powszechnych przez rozpoznawanie skarg kasacyjnych w podobnych lub analogicznych sprawach, który nie powinien rozbieżnie orzekać w takich sprawach (por. art. 1 pkt 1a ustawy z 22 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 499 ze zm.).

W szczególności w wyroku z dnia 9 grudnia 2015 r., I UK 526/14 (dotychczas niepublikowany) Sąd Najwyższy uznał, że sąd rozpoznający odwołanie od decyzji odmawiającej przyznania prawa do renty w związku z wypadkiem przy pracy jest związany wcześniejszym prawomocnym wyrokiem oddalającym odwołanie do decyzji odmawiających prawa od innych świadczeń z ustawy wypadkowej w zakresie dotyczącym wyłącznej winy ubezpieczonego jako przesłanki nieprzysługiwania praw do świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego. Oznacza to, że sądy rozpatrujące spory pomiędzy tymi samymi stronami muszą respektować wiążące osądzenie takich samych istotnych kwestii prawnych w sposób wynikający z prawomocnych wcześniejszych wyroków sądowych (o inne świadczenia z ustawy wypadkowej). W kolejnym postępowaniu, w którym pojawia się taka sama istotna kwestia prawna, nie może ona być ponownie badana ani weryfikowana w inny

sposób, a w szczególności sprzecznie z poprzednio dokonany prawomocnym negatywnym osądem. Takie wiążące związanie oznacza jurysdykcyjny zakaz dokonywania ustaleń lub ocen prawnych sprzecznych z prawomocnie osądzoną kwestią, a nawet niedopuszczalność prowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2008 r., II CSK 452/06, OSANC 2008 nr 8, poz. 20 lub uzasadnienie składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2008 r., III CZP 72/08, OSNC 2009 nr 2, poz. 20). W sprawach skarżącego takie prawomocne osądy zostały dokonane dwukrotnie w prawomocnie negatywnie rozstrzygniętych sprawach o świadczenie rehabilitacyjne i o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy prowadzeniu działalności gospodarczej skarżącego, tj. pomiędzy tymi samymi stronami o inne świadczenia wypadkowe, w których sądy wiążąco (art. 365 k.p.c.) uznały, że do wypadku doszło z wyłącznej winy (rażącego niedbalstwa) ubezpieczonego, który naruszył przepisy dotyczące ochrony życia i zdrowia w ruchu drogowym, odbywanym w związku z jego działalnością pozarolniczą. Ponadto Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że Sąd pierwszej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe z zeznań świadka i opinii biegłych, które utwierdziły go w przekonaniu o prawidłowości zastosowania materialnoprawnych przepisów ustawy wypadkowej. Ponadto zaoferowany w tym zakresie w skardze kasacyjnej dokument z opinii biegłego nie nosi ani nie spełnia cech „nowości” dowodowych co do istotnych okoliczności, które nie byłyby znane i rozważone w ramach poprzednich prawomocnie osądzonych sporach sądowych, które wiążą Sąd Najwyższy przy dokonywaniu kolejnego osądu sprawy o inne rodzajowo świadczenie uzależnione od tej samej przesłanki prawnej. W konsekwencji skarga kasacyjna nie była też oczywiście uzasadniona, skoro ponadto autor skargi nie wskazał nawet żadnej materialnoprawnej podstawy kasacyjnego zaskarżenia, co na ogół wyklucza merytoryczną weryfikację takiej „materialnoprawnie ułomnej” skargi kasacyjnej.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy wyrokował jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

kc